

מבאר תורתו של
מרן הגה"צ
רבי יונה הלוי
פארסט זצ"ל
בעהמח"ס דברי יונה
ודאש ישיבת ד'נייטרא

דברי יונה

דברי יונה על פרשת חוקת

ובאופן אחר חשבתי לומר בהקדם מה שמספרים משל שפעם אחת השתדך רב אחד עם בעה"ב עשיר שהיה ע"ה גדול, והסכים הרב לשידוך כי בנו היה מופלא בכל המעלות, אמנם להבעה"ב העשיר נדמה לו שמעתה הוא יכול גם להיות ידיד קרוב עם הרב והתחיל לשוחח עמו על דא ועל הא, וכמוכן שהרב התרחק מעמו, עד שאמר לו פעם הנה מה שאני מתרחק מלשוחח עמך, על זה אין קושיא כלל דזה דבר פשוט, אמנם מה שאתה יכול להקשות הוא האין יתכן שהשתדכתי עמך. ועד"ז יובן לענינו דבאמת אדם קרוץ מחומר אינו יכול להעלות על דעתו שיוכל להשיג אפילו כאצבע בקירא בתורתו של השי"ת, והפלא הוא להיפוך מה שיתכן שאנו רשאים להבין ולהשכיל בכוננת וטעמי המצוה. וז"ש זאת חוקת התורה אשר צוה ה' לאמר, דענין הפרה אינו חק, דזה פשוט שאין לנו להבין טעמי המצוה, אמנם חוקת התורה הוא מה שצוה ה', לאמר, היינו מה שיש מצות שאנו רשאים לאמר ולהגיד בהם טעמי המצוה.

ובאמת דקדושת התורה נשגבה מבינתנו, וכמו שאמרז"ל [ג'טין נז:]: אין התורה מתקיימת אלא במי שממית עצמו עליה. ובדברי יואל [שם] ראיתי בזה דבר נחמד דלכאורה לא ניתנה רשות להמית א"ע אלא בג' מצות ע"ז ג"ע ושפ"ד שהחייב בהם יהרג ואל יעבור אבל בכלליות המצות נצטוונו וחי בהם ולא שימות בהם, אמנם הכוונה על הזכרת יום המיתה, וכמו שאמרז"ל [ברכות ה.]: לעולם ירגיז אדם יצ"ט על יצה"ר וכו' אם נצחו מוטב ואם לאו יעסוק בתורה וכו' ואם לאו יזכיר לו יום המיתה, והקשו המפרשים דלכאורה אם יום המיתה הוא עצה בדוקה, יוכל להזכיר לו יום המיתה תיכף, וגם האין אפשר דעסק התורה אינו מועלת והלא אמרז"ל אם פגע בך מנוול זה משכחו לביהמ"ד. אמנם הכוונה דאם לא הועילה לו עסק התורה, מוכרח שלומד שלא לשמה ולכן יזכיר לו יום המיתה להחליש כל תאוותיו הגשמיים, שע"ז יגיע ללימוד לשמה, ויועיל לו הלימוד להנצל מן היצה"ר. וז"ש אין התורה מתקיימת, שתהיה אצלו בבחינה של לשמה, אלא במי שממית עצמו עליה, והיינו שמזכיר לו יום המיתה וכנ"ל, עכ"ד.

ואפ"ל קצת באופן אחר בביאור הגמרא לעולם ירגיז וכו' נצחו מוטב וכו' דהנה זה ברור דבשעת לימוד התורה וקריאת שמע, לא יוכל היצה"ר לשלוט עליו, דהלא הוא טרוד בעבירותיו של לימוד ומקרא קר"ש, ובודאי דבשעת שילמוד תורה ויקרא שמע יצח בזה להיצה"ר, אבל יתכן שאינו מועיל לו לאחר שיסיים לימודו וקריאת שמע, דאז שוב יתעורר אצלו כח היצה"ר. ולזה אמר יזכיר לו יום המיתה, והוא עפימ"ש השדי חמד בהקדמתו לענין ביקור חולים, בענין המסירת מודעה מחיים שאם יסיתנו היצה"ר קודם פטירתו לכפור ח"ו, אזי הוא מוסר מודעה מעכשיו לבטל כל מחשבה בלתי נכונה שיהיה אז, וכבר אמרו ז"ל [ברכות ה.]: ליבעי אינש רחמי אפילו עד זיבולא בתרייתא. דבודאי סוף כל אדם למות, אבל צריכים רחמי שמים

וידבר ה' וגו' זאת חוקת התורה אשר צוה ה' לאמר, וברש"י איתא לפי שהשטן ואוה"ע מונין את ישראל וכו' גזירה הוא מלפני ואין לך רשות להרהר אחריה. ולהלן מביא רש"י בשם רבי משה הדרשן שפרה אדומה הוא כפרה על חטא העגל, תבא אמה ותקנח צואת בנה עיי"ש.

והנה בספר בית הלוי מסביר דהא בהא תליא, דבאמת עיקר חטא העגל היה חסרון האמונה שלא המתינו עד שבא משה, ולכן התיקון על זה צריך להיות מצוה שהוא חק בלי טעם שיקיימו המצוה באמונה, ועי"ז יתוקן הפגם של העגל. וז"ש דבאמת מצות פרה אדומה גזירה הוא מלפני ואין לך רשות להרהר אחריה, אמנם דוקא בשביל כך, הוא ג"כ לתיקון לחטא העגל שפגמו בענין האמונה, ונמצא דשני הפשטים עולה בקנה אחד.

ובספר דברי יואל [במדבר דף עה] למרן מוסאטמאר שליט"א [זצ"ל] ראיתי שמביא מש"כ בחו"מ [סימן כ"ג ס"א] דהרמ"א ז"ל מביא מש"כ הב"י בשם הרשב"א דאחר שכתב הדיין ונתן להם הפשרה אין לו רשות להוסיף או לגרוע אע"פ שאומר שכך היה כוונתו. ובש"ד [שם סק"י] הביא דעת מהר"י אבן לב שחולק על זה דנאמן הדיין לומר לך נתכוין ולומר ביאור ופירוש על דבריו עיי"ש.

ובפתחי תשובה כתב בשם ברכי יוסף שהביא דברי המהר"ם מינין בתשו"ו [סימן ק] דאין הדיין נאמן לפרש דבריו שבכתב והביא ראייה מההוא דפרק הפועלים [ב"מ פו.]. דפליגי במתיבתא דרקיע בהרת קדמה לשער לבן, הקב"ה אומר טהור וכולהו מתיבתא דרקיע אמרי טמא, ואמרי מאן נוכח, נוכח רבה בר נחמני דהוא יחיד בנגעים וכו' ואי הו' תלוי בדעת מאן דכתב וחתם הפסק, א"כ ה"ג הקב"ה כתב ונתן התורה, ולא הו"ל לאפלוגי עם קודשא ב"ה, [כן הוא לשון המהר"ם שם] אך גדול בדורו מהר"א יצחק ז"ל דחה ראייה זו בשתי ידיים, דההוא הפועלים טעמא דתורה לא בשמים הוא, וכבר נחלט ונמסרה ההכרעה לחכמי הדור, אבל כשפוסק אחד כתב פסק ומשתמע לישניה לתרי אנפין, מהיכא תיתי דלא יהא נאמן לומר לזה כוונתי, עכ"ד הברכי יוסף הביאו הפ"ת שם. ובוה מיישב שם בדברי יואל המדרש פליאה דמה ראה קרה לחלוק וכו', עיי"ש.

ואפ"ל דכוונתו גם ליישב בזה הפסוק זאת חוקת התורה אשר צוה ה' לאמר, דהכוונה שחוקת התורה הוא, שצוה השי"ת שיהיה הדין, לאמר, כמו שיגידו בעוה"ז וכפי הוראתם של חכמי הדורות, כן היה כוונת השי"ת בתורתו ותורה לא בשמים הוא.

וסייעתא דשמיא מיוחדת שיוכלו למות מות ישרים ולקרא קר"ש קודם פטירתו כהוגן ולמסור נפשו להשי"ת באמונה שלימה ובקבלת עול מלכות שמים. וז"ש דבשעת שיקרא קר"ש יזכיר לו יום המיתה, שהוא צריך לרחמי שמים שגם ביום המיתה יזכה לקרות קר"ש, אשר להגיע לזה צריכים ללחום מאד נגד היצה"ר במשך כל ימי חייו, ועי"ז יוכל לנצח ליצרו והבן.

ולענינו חשבתי בביאור הפסוק זאת חוקת התורה אשר צוה ה' לאמר, די שחוב לאמר ולהגיד ולעורר שידעו חוקת התורה לילך בדרך ישרים ולשמור אורחות צדיקים.

על כן יאמרו המושלים בואו חשבון וגו'.

הנה אמרו"ל [ב"ב עה:] על כן יאמרו המושלים ביצערם בואו ונחשוב חשבוננו של עולם וכו' ויל"ד דלמה רמזו ענין חשבוננו של עולם דוקא בפסוק זה. ואפ"ל בזה בהקדם קצת שמעתתא דהנה הרא"ש [ברכות פ"ו סימן ל"ה] כתב ד"א שמוש"ק הוא זעית חיה, וכיון יותר שחיה ידועה היא שיש לה חטוורת בצוארה ומתקבץ שם תחילה כעין דם ואח"כ חוזר ונעשה מוסק וכו' והר"ז הלוי ז"ל היה אוסר לאכלו מפני חשש דם, ורבינו יונה פי' דאפשר ליתן בו טעם להתיר דפירשא בעלמא היא, אע"פ שמתחילה היה דם לא חיישינן להכי, דבתר השתא אזלינן, שהרי הדבש אם נפל בו התיכה של איסור ואעפ"י שהאיסור נימוח בתוך הדבש, כיון שדרך הדבש להחזיר דבר הנופל לתוכו דבש, כעין דבש דיינינן ליה ומותר, ה"נ אעפ"י שמתחילה דם היה, כיון שיצא מתורת דם בתר השתא אזלינן וכו' ונראה דהא אפילו ראייתו צריכה ראייה ע"כ.

ואגב אזכיר דהנה הרמב"ם [הלכות כלי המקדש פ"א ה"ג] כתב, המור הוא הדם הצרור בחיה שבהודו הידוע לכל שמתבשמין בה בני אדם בכל מקום ע"כ. והראב"ד שם כתב אין דעתי מקבלת שיינסו במעשה הקדש דם שום חיה בעולם, כ"ש דם חיה טמאה, אבל המור הוא האמור בשיר השירים באתי לגני אחותי כלה אריתי מורי עם בשמי, והוא מומין עשב או מומין אילן וריחו נודף ע"כ. ובפנים יפות [תשא] כותב דלפי"מ שכתב הרמב"ן שממולח טהור וגו' שהוא לשון מלח ממש שנתנו בו מלח סדומית רובע הקב, לפי"ז אתי שפיר טפי דקו"ל דם שמתלוו אינו עובר עליו, והיינו דכתוב ממולח טהור קודש ע"כ. וכונתו דכיון שהיה ממולח נעשה הדם טהור, והיו יכולים להשתמש בו לקודש. אמנם החת"ס הקשה על זה דאף שהמלח מועיל להעביר איסור דם אבל עדיין אינו מועיל להעביר טומאת חיה טמאה, ומסיק דלפי דברי הרמב"ן שהוא דם הנקדש בדם הצבי א"ש, דא"כ לא הוי בהמה טמאה, והאיסור הוי רק מטעם דם, ולזה מועיל המליחה.

והנה הגר"י ענגיל זצ"ל [אתון דאורייתא כלל ד'] מפלפל הרבה בדברי הרא"ש הנ"ל ובתוך הדברים מביא שם מוש"כ רש"י [זבחים כא.] אהא דאמרו התם דם שבישלו אינו עובר עליו, דהטעם דהא לא חייבה תורה אלא דם הראוי לכפרה, ודם קדשים משישלו תו לא חזי למילתיה. ולכאורה טעמא בעי מדוע שינוי פוסל את הדם לזריקה, ואילו לענין האיסור אין השינוי מתיר את האיסור שבו, והוא מותר רק מטעם דנלמד מדם כפרה. וגם בדברי הרא"ש הנ"ל משמע דס"ל דאין השינוי מתיר את האיסור.

ויש להקשות על זה מדברי הש"ס [ע"ז מו:] המשתחוה לקמח חיטים וטחנן מהו למנחות, יש שינוי בנעבד או לא, דלכאורה קשה אי אין שינוי מתיר בשום איסור, למה באיסור נעבד מיבע"ל אי מתיר או לא. ואפ"ל עפ"ימ"ש התוס' [קידושין טז: ד"ה מה לסימנין] אהא דאיתא התם דס"ל לר"ל דמיתת האב מוציאה מרשות אדון מק"ו, ומה סימנין שאין מוציאין מרשות אב מוציאין מרשות אדון, מיתת האב מוציאה מרשות אב אינו דין שמוציאה מרשות אדון, ודחי התם בגמרא מה לסימנין שכן נשתנה הגוף תאמר במיתת האב שלא נשתנה הגוף, והקשו שם התוס' דאכתי כל זה אכניס בק"ו, ומה סימנין שאעפ"י נשתנה הגוף אינו מוציאין מרשות אב ואפ"ה מוציאין מרשות אדון, מיתת האדון שאעפ"י שלא נשתנה הגוף מוציאה מרשות אב אינו דין שמוציאה מרשות אדון, וי"ל דודאי גבי אדון שייך לומר שינוי הגוף גורם הוצאה משום דאין זה הגוף שקנה אבל גבי אב לא שייך טעם דשינוי הגוף דלעולם הוא אביה אחר השינוי כמו קודם השינוי ע"כ.

ועכ"פ רואים אנו מזה דדבר שעצמי אין מסתלק ע"י שינוי, ולפי"ז נראה דה"ה באיסורין דכל דבר שאסור מאליו ומעצמותו ע"כ אף שנשתנה אכתי

באיסורו עומד דבמה יופקע איסורו, אבל בנעבד שאין איסורו מעצמותו, רק ע"י מה שנעבד מאדם לכן מועיל בו השינוי, כי כבר אינו אותו הדבר שנעבד מהאדם. ולפי"ז נראה דלענין קדושה ג"כ כך הוא דאם יש קדושה עצמיית בדבר אין הדבר מסתלק ממנו ע"י שינוי משא"כ אם נתקדשה רק ע"י מעשה בני אדם או כשנשתנה הדבר מסתלק הקדושה, ולכן בדם זריקה שננתקשה ע"י מעשה בני אדם שקיבלה בכלי שרת לכן כשנשתנה ע"י שבישלה מסתלק הקדושה ושוב לא ראו לזריקה, משא"כ לענין האיסור דהוי עצמי, זה לא מסתלק ע"י שינוי והבן.

וזהו לימוד עצום בכל הענינים, דכל מה שבא מאת השי"ת הרי זה דבר קבוע לעד ולעולמי ועולמים ולא ישתנה, והשי"ת יסבב הסיבות להוציא אל הפועל תכלית דבר זה מכל הצדדים, משא"כ דבר הנובע מחשבונו של בני אדם, הרי דבר זה יכול להשתנות. והנה באמת כשאמר השי"ת לישראל [דברים ב טז] את תצר את מואב וגו' הרי מצד חשבונו של אדם היה נראה שאי אפשר שיזכר ישראל עוד לאדמת מואב, אמנם אם היה רצון השי"ת שישראל ירשו את ערי מואב, נלחם סיחון עם מלך מואב ולקח ארצו מידו, ועמון ומואב טהרו בסיחון, וכן זכו ישראל לערי המואב. ונמצא שדבר אלקיני יקום לעולם, ומחשבות אדם לא נתקיימו. ומה צריך האדם להתבונן כשלעצמו שבכל עניניו ועשתותיו יתכן השינוי, ואף שנדמה לו שלפי חשבוננו הדבר מוסכם מכל הצדדים, אבל חשבוננו של האדם הוא שוא, כי רק הוא אמר ויהי הוא צוה ויעמוד.

ובזה יתיישב הדרש והפשט עולה בקנה אחד, דדוקא מפרשה זו של עיר חשבון שנלכד ע"י סיחון ועי"ז הגיע ליד ישראל, מזה התברר חשבוננו של עולם, דכל חשבוננו של בני אדם הבל ותהו הוא, ואף כשנראה לאדם ברור מצד חשבון עצמו שהדבר הוא כך, אבל אם גזרה חכמתו ית"ש משתנה הכל. והנה התבוננתי דהנה כלפי חוץ נראה דבדורינו יש כ"כ אפשרות להרחבת גבולי הקדושה בתו"ש, ואם בעבר היה כ"כ קישוים לסדר לתלמידים מה שנדרש להם, ספרים ומוזון ועוד, ובדורינו הכל בניקל, א"כ היה צריך להיות התפשטות גדול להפיץ מעיני החכמה, ועי"ז עינינו הרואות שלא כן הוא.

אבל האמת הוא שיש כאן חשבון של בני אדם, אשר כבר בררנו שבוה יתכן שיסודן בטעות. יש חשבון של בני אדם, יש הנחה מקובלת, שיכולים לאכול ולשתות ולשמוח ועכ"ז להצליח בתו"ש, זהו הנחה של טעות וחשבוננו של עולם כולו של טעות. ואותן הנחות מקובלות מבלבל את דעתן של בני אדם, שדברים כאלו ודוגמתן יתכנו ויצליחו. נדמה לו לתלמיד שיכול להתפלל סמוך לחצות ועכ"ז יצליח בתו"ש, כי כך ראה בעולם של טעות כי כך רואה שאר בני אדם נוהגים ומצליחים, אמנם זהו טעות, כי אי אפשר לסמוך על חשבוננו של עולם, רק על רצון השי"ת. ואנו רואין בעבר שחשבוננו של עולם היה בהנחה מקובלת שצריכים לעבוד ע"ז, ורוב ישראל עבדו ע"ז, ורק מיעוט עמדו בנסיון ולא עבדו. אמנם היום כבר אנו יודעים שאלו שהלכו אחרי ההנחה המקובלת של העולם הלכו אחר הטעות.

והנה ארו"ל [ע"ז כ:] אמרו עליו על מלאך המות שכולו מלא עינים, בשעת פטירתו של חולה עומד מעל מראשותיו וכו' והמונה שבמשך ימי חי האדם הוא מסתכל על עינים כפי ההנחה המקובלת של בני אדם והולך אחריהם בעו"ה, אמנם כשהוא מגיע סמוך לפטירתו הוא בכחית מלא עינים, שמתבונן בכל העינים שהלך אחרי מראה עיניו במשך ימי חייו שראה והסתכל הנהגותיהם של בני אדם וקיבל את ההנחות שלהם כאילו יש בזה ממש, ועכשיו רואה שאין בזה מאומה וכולם ישאם הרוח כהבל אין בו ממש.

והאמת שכל אלו עיני ההרחבה אינם מוסיפים מאומה על ההצלחה בתו"ש, ורק מה שאמרו"ל [מגילה ו:] ינעתי ומצאתי תאמין, שההצלחה הוא דוקא ע"י היגיעה ולא ע"י ההרחבה וזה ברור, ומי שנדמה לו שיכול להצליח גם בלי היגיעה, כי כך הוא ההנחה של טעות אצל בני אדם, צריך שידע שרק טעות הוא זה, והוא הנחה של טעות, וסוף הדבר שלא יצליח ויתדרדר למטה ל"ע בהמשך הזמן כי בלי יגיעה אי אפשר להצליח.

וכן הוא גם בעניני סור מרע, שישנם כאלו שסומכים על הכשרים שדופות קדים בעניני מאכל ומשתה, וזהו ג"כ לצד ההנחה שכולם סומכים על זה, וסומך על טעות העולם, אמנם זה לא יועיל לו בבוא יום הדין ויום החשבון. ואזכיר מש"כ בהגהות מרדכי [שילהי מס' ע"ז] בשנת תתק"ב אירע מעשה שהתני אליקים הוציא יין מן החבית לכלי קטן ששתה העכו"ם מעט יין כשר והיה הכלי נסך, ושאלני אם היין כשר ואמרת לו יודע אתה אם הכלי נגוב ואמר הן והתרתיו ויום השבת היה, ולאחר אכילה ישנתי ובה אלי מורי חמי בחלום וקרא השותים במזרקי יין ואוכלי בשר חיור, ובהקיצתי הבנתי כי הודיעני על היין שהוא נסך שלא היה נגוב, וניסיתי ולקחתי אותו כלי עצמו

אל הפועל במה שקרא פרעה למילדות העבריות, ופקד עליהם אם בן הוא והמיתן אותו, וכל גזירות המצריים סובב הולך על החשש של "פן ירבה", ואכן התורה מדגישה "וכארש יענו אותו כן ירבה וכן יפרוץ" וכרשי" שם: "בכל מה שהם נותנים לב לענות, כן לב הקב"ה להרבות ולהפריץ" וכ"כ רש"י שם: "אתם אומרים פן ירבה, ואני אומר כן ירבה". וכן להלן ויעבדו מצרים את בני ישראל בכרך, פירש"י בעבודה המפרכת את הגוף ומשברתו.

בקיצור: הגיע עם מתי מספר של שבעים נפש למצרים, והמלך עם יועציו ושוריו והכמרים מטכסים עצה כיצד למנוע את ריבוי העם שלא יפרוץ ולא ירבה, וגוזרים עליהם גזירות קשות ואופנים שונים, ויושב הקב"ה ומהפך את עצתם לומר "כן ירבה", ומכאן שכל העצות והתחבולות לא יועילו. והאם אין כאן ראייה ואמונה חושית?!

מכאן נמשך ללמוד פרשה קטנה בפ' יתרו, ששם בנו השני של משה רבינו ע"ה ה' אליעזר "כי אלקי אבי בעזרי ויצילני מחרב פרעה", וברש"י כשיגלו דתן ואבירם לפרעה על דבר המצרי וביקש להרוג את משה, נעשה צוארו כעמוד של שיש, נתבונן נא! חרב חדה מונחת על צוארו והרי הוא בן מות ללא כל ספק, ובכל זאת כשאין הקב"ה רוצה לא תועיל חרב חדה "ויצילני מחרב פרעה", ויעוין ברש"י (לעיל ד' י"א) עה"פ ויאמר ה' אליו מי שם פה לאדם או מי ישום חרש או פקח או אלה הלא אנכי ה', "הלא אנכי ששמי ה' עשיתי זאת", כי כשהוא כביכול אינו רוצה או ממילא מבוטלים שאר החבולות ועצות.

ומעניינא דיומא במעשה דנס פורים, יש לראות בחוש את יסוד האמונה והבטחון והועיל להם לישראל, ואיך סיבתם ההשגחה העליונה על כל צעד ושעל, ענה המלך אחשוורוש קצף על המלכה ושתי והרגה, ותלקח אסתר אל המלך וישם כתר מלכות בראשה וימלכה תחת ושתי, ושם (מגילה ב' י"ח) ויעש המלך משתה גדול לכל שריו ועבדיו את משתה אסתר והנחה למדינות עשה, פירש"י לכבודה הונח להם מן המס שעליהם, ושוב הציל מרדכי את חיי המלך ממה שרצו בגתן ותרש להרגו, והדברים עתיקים.

ובריש פרק ג' כתי' "אחר הדברים האלה גידל המלך אחשוורוש את המן בן המדתא האגגי וינשאהו וישם את כסאו מעל כל השרים אשר אתו, וברש"י "שהקב"ה בורא רפואה למכתו של ישראל קודם שיבוא המכה עליהם", כי הקב"ה קורא הדורות מראש ראה וידע שיחטאו ישראל ויצטרך להביא המלך רשע כהמן להכניע לבם לתשובה, לפיכך הקדים רפואה למכה, וכך תוכל הישועה לבוא כהרף עין מבלי עיכוב כלל, וזוהו הטעם סיבב שמרדכי ואסתר יתקרבו למלכות ואז אפילו אם יעלה המן לגדולה תוכל הישועה לבוא חיש מהר.

המשך יבוא א"ה בשבוע הבעל"ט.

ליומא דהילולא קדישא

הרה"ק חיים ב"ר משה בן עטר ז"ע בעל אור החיים הקדוש
ט"ו תמוז תק"ג - שחל ה' בלק הבעל"ט

וי"ל בהקדם קושית האור החיים הק' בפרשתן (לו יד) האיך שלח יעקב אבינו את יוסף אל אחיו, הרי מבואר בגמ' (פסחים ה'): דהא דאמינן שלוחי מצוה אינן ניזוקין, היינו היכא דלא שכיח הזיוקא, אבל שכיח הזיוקא שאני, שנאמר (שמואל א-טז ב) ויאמר שמואל איך אלך ושמע שמואל והרגני וגו', אם כן האיך שלחו אל אחיו, הלא ידע את המצב השורר בינו לבין אחיו, והרי זה היה חשש סכנה ושכיח הזיוקא, עיי"ש. ואפשר ליישב שיעקב אבינו חשב שמצות כבוד אב ואם שאני, דמצוה זו מגינה יותר משאר מצות, שהרי היא מצוה גדולה וחשובה ביותר כיון שהשוה הכתוב כבודם לכבוד המקום (קידושין ל:), ולכן סבר יע"א שאם יוסף הצדיק יהיה עסוק במצוה כזו, בודאי אין לחשוש לסכנה אפילו היכא דשכיח הזיוקא. (דברי יונה ח"ב דף כ"ו)

מובא באור החיים הק' (פ' אמור) עה"כ (ויקרא כג טו) וספרתם לכם ממחרת השבת וכו' שבע שבתות תמימות תהיינה. ומדייק למה אמר לכם, רק כי צוה ה' לספור שבע שבתות, ואמרו ז"ל (זוה"ק פ' אמור צז:) כי לצד שהיו ישראל מטומאת מצרים, ורצה ה' להזדווג לאומה זו, דן בה כמשפט נדה שדינה לספור ז' נקיים, וצוה שישפרו ז' שבועות, ואז יהיו מוכשרים להכניסם כלה לחופה, והוא מאמר הכתוב כאן וספרתם לכם, פי' סיבת הספירה זו הוא לסיבתכם לטהרתכם, שבלא צורך הספירה תיפק היה ה' נותן להם התורה, ולדרך זה ידוייק על נכון טעם אומרו ממחרת השבת ולא מיום השבת עצמו, כי כן משפט הספירה שיהיו כל הימים שלימים, ולצד שיום ט"ו בניסן שהוא יום השבת האמור כאן, מקצת היום היו עדיין בטומאת בארץ מצרים, לזה יצו ה' לספור ממחרת עכ"ד. עכ"פ נמצא שצריך למנות עד חמישים יום, וצריכים שיהיה ברציפות ימים של תורה ועבודת ה', והכל הוא הכנה לקבלת התורה. (דברי יונה ח"ב דף קמ"ו)

והנחתי ב' ימים ולילה א' ולא נגב, וידעתי שלא יפה התרתי ואסרתי את הדין שבתית והתענית ב' ימים להשוותה אותו. והוא כמרדכי ארוך והוא מפסקי ראב"ן בספרו אבן העזר.

ואמנם מי שיודע האמת שהעיקר הוא היגיעה בכל הענינים ומבלי זה אי אפשר שיצליח, עוזר לו השי"ת בכל הענינים שיוכה לעלות מעלה מעלה. ומי שרוצה באמת לעשות רצון השי"ת כסור מרע ועשה טוב, יעזור לו השי"ת להשמר מכל מרעין בישין ברוחניות ובגשמיות, מאחר שעשה מה שמוטל עליו. אמנם אם האדם מבטל מן התורה הרי אמרו"ל [אבות פ"ד] שהרבה בטלים יש לך כנגדך, ואם יש בטבע העולם ביטולים, הרי זה מתבטל על ידיהם.

וזה ועל כן יאמרו המושלים בואו ונחשוב חשבוננו של עולם, לידע בבירור כי חשבוננו של עולם הוא הבל וטעות, ואי אפשר להצליח בזה, ורק ע"י היגיעה אפשר שיצליח. ואם יאמר לך אדם שיוכל ללמד אותך כל התורה כולה בלי יגיעה, אף אתה אמר לו אין אני חפץ בזה, כי השי"ת הוא שצוה אותי [רש"י ויקרא כו ג] שתהיו עמלים בתורה, ותורה בלי עמל אין זה רצונו של השי"ת, וא"כ אין רצונו בה כלל ועיקר. וזהו ג"כ הפסד מצוה כנגד שכרה ושכר עבירה כנגד הפסידה והשי"ת יעזרנו על דבר כבוד שמו אמן.

דרשת בעניני אמונה ובטחון - חלק ב'
יריעה מיוחדת לרגל היומא דהילולא שחל ג' פנחס - כ' תמוז הבעל"ט

אבל לא כן היתה רצון ההשגחה העליונה, ובפרשת מקץ (שם מ"ב מ"ו) אנו קוראים "ויוסף הוא השליט על הארץ הוא המשביר לכל עם הארץ, ויבאו אחי יוסף וישתחו לו אפים ארצה", והפלא עומד וקיים, אין זה אומר אלא דרשני, הכיצד זה שיוסף שהושלך לאותו בור מלא נחשים ועקרבים, שמיתתו ודאית, והנה הוא עומד ושליט על כל ארץ מצרים?!

ועדיין לא סיימנו - נביט נא לעיל בפ' וישב (ל"ז כ') כתיב ונראה מה יהיו חלומותיו, כי רש"י "שהקב"ה אומר נראה דבר מי יקום שלכם או שלי", כלומר שיכולים לערוך תכנית שלימה ואפילו בחבורה, אם רק הקב"ה אינו מסכים לכל הנעשה, הרי הכל בטל ומבוטל ולעולם לא יקום, ויוסף הוא השליט, כי עיקר מגמתו תהי' לבטוח בה' והוא יעשה.

בסוף פרשת וישב הובא בשעה שביקש יוסף משר המשקים "כי אם זכרתי אתך כאשר ייטב לך ועשית נא עמדי חסד והזכרתי אל פרעה והוצאתני מן הבית הזה", כלומר בדעתו הוא כבר נושע, הכל מסודר, וביכלתו לשבת במנוחה ובחיבוק ידים, יוסף כבר בטוח שבקרוב יצא מכאן, אך הז"ל האשימוהו שמאחר שתלה בטחונו בשר המשקים ואמר לו כי אם זכרתי והזכרתי, ניתוספו לו עוד ב' שנים בבית האסורים, כי לא קיים בנפשו מה שנאמר בתהלים (מ' ה'): "אשר הגבר אשר שם ה' מבטחו ולא פנה אל רהבים ושטי כוב" (דקאי על המצריים), והגם שאדם צריך להשתדל בכל מה שביכלתו, בכ"ז לגבי יוסף הצדיק מ"ב שבטי י-ה, והוא בעצמו רואה בעין שכלו כיצד מתנהגים אתו מן השמים, ולאחר שהושלך אל הבור המלא נחשים ועקרבים הרי הוא ניצול ועולה לגדולה, א"כ יד' ה' עשתה את כל זאת, וגם לרבות בבית הסוהר כאשר פתר את חלומי של שר המשקים הרי ראה בעצמו כיצד שם ה' מילין בפיו, ורק בשעה שהוסיף "והזכרתי" והשליך בטחונו על בשר ודם, ניתוספו לו עוד ב' שנים.

היוצא לנו מזה - שאם כי ישנם מדרגות שונות בהשתדלות מצד האדם, אבל עיקר הלימוד בזה שמחשבות אדם ותחבולותיו כלא נחשבו לגבי בעל היכולת הקב"ה, המנהיג עולמו כרצונו.

גם בריש פרשת שמות, בשעה שירדו אבותינו מצרימה, כתיב בקרא "ויהי כל נפש יוצאי ירך יעקב שבעים נפש", ושם: "ובני ישראל פרו וישרצו וירבו ויעצמו וגו' ותמלא הארץ אותם", מה עושים המצריים באותה שעה? הם יושבים ומטכסים עצה כיצד לחסל את ישראל - "הבה נתחכמה לו" וכפירש"י כל הבה לשון הכנה והזמנה לדבר, או כדרשת חז"ל נתחכם למושיען של ישראל לדונם במים, ואכן הם התחילו להוציא את מחשבתם

דרשת הכנה לשבעה עשר בתמוז

שחל ביום א' פנחס הבעל"ט (נדחה)

העבר אין והעתיד עדיין

מאמר מכת"ק ממזר"ל על הפסוק בפ' חקת (כ"א כ"ז) "על כן יאמרו המושלים"

על הפסוק בפ' חקת (כ"א כ"ז) "על כן יאמרו המושלים", דרשו חז"ל בנמי (ב"ב ע"ח.) אלו המושלים ביצרים, "בואו חשבון" בואו ונחשוב חשבוננו של עולם, "תבנה ותכונן" אם אתה עושה כן, תבנה בעוה"ז ותכונן לעוה"ב. אגדה מפליאה זו תמוהה בכמה אנפיו, אבל חוץ מזה מה הפירוש "חשבוננו של עולם", האדם צריך לעשות חשבון בנפשו, מה לו לחשבוננו של עולם. רצוננו לכבד בדברי חז"ל אלו מצבנו שאנו חיים בו. והשלושים שנה שבאו בני חבורתנו מעמק הבכא למדינה זו שבורים בגוף ובנפש, רובם יתומים מאב ואם, לא האמינו שעוד יזכו לחיות חיים רגילים, לבנות משפחות, להיות יהודים שלמים, ששם אבותם שנהרגו עקדה"ש יקרא עליהם.

הארץ חדשה, האנשים שונים בדרך החיים הגשמיים, ובוודאי גם בחיים הרוחניים. המדינה משובשת בדיעות. כל הבא מגיא ההריגה הי' מוחו מבולבל מהעבר, וגם מהמתהווה בארץ ישראל ובכל העולם. אין גוזמא לומר שיומנים אלו הי' בבחינת חלום בהקיץ, אוכלים ושותים, שומעים ומדברים, אבל הכל כאדם החוץ ממנו. צעד אחד הי' עלול לדחוף כולם לים התאוה, ולשאול תחתית לעולמי עד. אולי גם עכשיו אין אנו משיגים, מה עשה לנו האיש הזה מרן רחמ"ד זצ"ל, אשר הוא בעצמו הי' שבור ורצוף, גלמוד מאשה ובנים, ולפי גודל נפשו ושכלו הי' מרגיש כל הנעשה, באלפי דרגות יותר מאתנו, והוא זצ"ל דחף כל זה מאתו, וכאב רחמן קבל אותנו, ועשה אותנו למשפחה אחת גדולה, וכחכם הרואה את הנולד קנה בעזרת ידידים מקום עבורנו בארץ, חוץ לעיר הגדולה, הפיח בנו חיים חדשים, הצמיח האמונה והרצון והחשק, לחיות חיים של תורה, חיים של יראת שמים. זכור נכור באיזה התמדה למדנו אז, אנו השבירי שברים של גלות הגרמני ימ"ש, ולאט לאט נשרש אצלינו הבטחון, שהשגחה העליונה קצבה גם עבורינו חיים מסודרים, וכל אחד יהיה בעל לאשה, אב לבנים. החיים בגלגול שני בעוה"ז במדינה זו קבלו צורה וחומר.

אבל העבר אין... העתיד עדיין... דור חדש נולד ונתגדל. דור אשר לא ראה את מוסר אבותיהם. בתי כנסיות ובתי מדרשות, ישיבות ותלמודי תורות, כוללים ומסודרות צדקה וחסד מתחדשים בעו"ה כמעט בכל יום ובכל מקום. ספרים למאות נרפסים בכל יום, בכל מקצועות התורה. כל המתורות אשר לא חלמו אבותינו וזקנינו, יש להשיגם בתכלית הכשרות, בחותם על גבי חותם, לפסח ולכל השנה, למהדרין מן המהדרין. תורה ומצוות כביכול, יש להשיג בכל עבר ופינה. העיתונים והרדיו עושים תעמולה למצות שמירת המצוות, למווד התורה, טהרת המשפחה, כמעט צריכים להיות מזיידים שלא להיות "ערליכער יוד". אבל מה אנו רואים, אנו רואים שהיראה האמיתית היא בשפל המצב. שהמחלוקת לשם שמים ושלא לשם שמים, עוברים כל גבול. שהיגיעה וההתמדה בלמוד התורה, ירדה לדרגה נמוכה, טהרת הנפש וישרות המדות, מונחים באופן מבהיל, וכל בעל דעת מרגיש "שהכל יש ואעפ"כ אין כאן כלום". העיקר חסר מן הספר. ולדאבונו קנתה הלכות אמריקא שביתה בכל בית ומשפחה ובכל פינה, גם בחיים הרוחניים. ואולי תאמר, אם אין כ"כ מנוחה לנפש היהודי, אבל יש כאן שלום ושלוה לגוף, גם זה שוא ושקר, אמת, הדירות מקושטות ברהיטים מהודרים, אבל בחוץ הפחד והשבר, לפעמים אימת מות נופלת לילך בשוק, הרשעות ושנאת ישראל הולכת וגודלת בכל יום, גניבה וגזילה והשחתה, פריצות וקלקול המידות מתגברים באופן נורא.

יש לפחד, לדאוג, להזעיק ולהתריע, מה יהיה עם הילדים הרכים, דור הבא, איך ימצאו דרכם בעולם התהו הלז. ברור כשמש שדרכי הגוים, סדרי חייהם ונימוסיהם, עשו רושם אדיר בחיי היהודים, ואף אם שונים אנו בחיצוניות, בלבוש במאכל ובמשתה, אבל מנהיגיהם וטבעותיהם ואולי גם דעותיהם חדרו גם לתוך תוכה של יהדות החרדית, וזה גרם שהרבה מידות טובות, וכל היקר שירשנו מאבותינו נאבדו מאתנו. כל הלשונות כמו מסירת נפש, כבוד התורה וכו' וכו' הכל נעשים לשמות נרדפים, לפי דרכי המדינה שאנו חיים בה. עלזה רמזו חז"ל "אלו המושלים ביצרים", צריכים לראות האמת כמו שהוא, לחזק ולאמץ כל גדר ותקנה, שנחלו לנו אבותינו ורבותינו נ"ע מדור דור, ולעשות חשבוננו של עולם שאנו חיים בה, ורק אז "תבנה ותכונן" תבנה בעוה"ז, ותכונן בעוה"ב.

והטעם בפשטות השו"ע דאסור ליכנס בביהכ"נ בגילוי הראש הוא עפ"י ההלכה (שם ס"י קנ"א ס"א) דבתי כנסיות ובתי מדרשות אין נוהגין בהם קלות ראש כגון שחוק והתול ושיחה בטילה וכו'. ובמשנה ברורה (סק"א) כי הם נקראים מקדש מעט כמו דכתיב (יחזקאל יא טז) ואהי להם למקדש מעט, ובמקדש כתיב (ויקרא יט ל) ומקדשי תיראו שיהא מורא של השוכן בה עליו. וגילוי הראש הוא היפך יר"ש כמו שאמרו (שבת קנז): כסי רישך כי היכי דתיחו ערך אימתא דשמיא. ולענינו כשנכנסים לבית המדרש עם דיבורים אסורים לשון הרע ורכילות, הוא בבחינת ראשו מגולה, והוא ההיפוך של יראת שמים, ואז אינו יכול להצליח בלימודו ותפלתו, איך יהיו אזונו פתוחים לשמוע את דבר ה', איך הוא יוכל לגדול שם בתורה ויר"ש, אם הוא נכנס לביה"מ באופן של היפוך יר"ש כזה.

ואני יכול לומר שראיתי בהדיא כמה הפה והאוזן שנכשלים כל כך הרבה בדיבורים אסורים, כמה שזה מונע מלהגיע אל לקדושה, כמה שליטה חזקה יש לדיבורים אסורים על האדם, שמונע אותו מלהצליח בתורה ויר"ש, וצריך לדעת מזה, ולנסות לשמור על הפה והאזנים, שהרי אתם לומדים תורה וכולכם רוצים להצליח, לכן צריך להסיר המניעות האלו, עוד נקודה אחת רצינית לעורר, נמצאים אנו כעת לפני תענית ציבור, וכשנסתכלים קצת בשולחן ערוך וברמב"ם, רואים שהתעניתים צריכים לעשות איזה רושם לטובה על האדם, ואינו צום גרידא שאין אוכלים ושותים, וכשנגמר הצום חוזרים לחיים הרגילים, אלא הצומות צריכים להשאיר על האדם רושם לטובה, ראו במשנה ברורה (תקמ"ט סק"א) שמביא את דברי הרמב"ם (הל' תעניות פ"א ה"א) שביאר את ענין התעניות, חייבים להתענות וכו' והוא מדברי הנביאים וכו', וכל אלו הימים כל ישראל מתענים בהם מפני הצרות שאירעו בהם, כדי לעורר הלבבות לפקח על דרכי התשובה, שהרי הטבע הוא שאדם הצם ומתענה לבו נכנע, והוא מוכן להתבונן בדרכיו ולתקן מעשיו, כי אם הוא מוגשם במאכל ומשתה, אינו יכול להכנע לבבו ולעשות תשובה כראוי.

וממשיך, ויהיה זה זכרון למעשינו הרעים ומעשה אבותינו שהיה כמעשינו עתה, עד שגרם להם ולנו אותן הצרות, שהרי מה שהגיעו לחורבן בית המקדש, היה בשביל החטאים של אבותינו, ועכשיו צריכים אנו לתקן כל זאת, שבזכרון הדברים אלו נשוב להטיב כמו שנאמר (ויקרא כו מ) והתודו את עונם ואת עון אבותם וגו', ולכן חייב כל איש לשום אל לבו באותן הימים, ולפשפש במעשיו ולשוב בהן, כי אין התענית עיקר, כמש"כ באנשי ניווה (יונה ג') וירא אלקים את מעשיהם. ואמרו חז"ל (תענית טו) את שקם ואת תעניתם לא נאמר, אלא את מעשיהם, שאם היו רק מתענים ולובשים שקים, בשביל זה לבד לא היה מקבל אותם, אלא בזכות שהטיבו מעשיהם, לכן קיבל את תשובתם, ואין התענית אלא הכנה לתשובה, לכן אותם האנשים שכשהם מתענים הולכים בטויל ובדברים בטלים, תפשו הטפל והניחו העיקר, ומכל מקום אין לפטור את עצמו בתשובה בלבד, כי ימים אלו הם מצות עשה מדברי הנביאים להתענות בהם, וכמו שכתבנו למעלה, ולכן למרות שהעיקר הוא התשובה שבא עם התענית, מכל מקום אין די בתשובה בלבד, אלא צריך גם להתענות כתקנת הנביאים.

ובס"ב כתב המ"ב מפני דברי הרעים וכו' כי ב"ז בתמוז ארעו בו חמש צרות, בו נשתברו הלוחות כשירד משה מן ההר כמפורש בתורה, ובוטל התמיד עוד מלקריבי בבית הראשון, והובקעה העיר בחורבן בית שני, ושרף אפוסטמוס הרשע את התורה, והועמד צלם בהיכל. עכ"פ משום זה מתענים בימים אלו, כדי שיפתח לבינו ונעשה תשובה שלימה לתקן מעשינו, לכן צריכים לדעת איך לגשת אל התענית, ודברים אלו שלמדנו עכשיו הם מעוררים מאד, ולכן יש להזהר מאד שלא לבטל הזמן במשך יום התענית, ואפילו בחור שמרגיש קצת חלש, מכל מקום אפשר להתאמץ, אפשר ללמוד גם כשמרגישים חלשים, אפשר ללמוד בכל מצב, ואוכל להגיד לכם מה שראו עיני ולא זה, כשהיינו בהלאגער עבדנו עבודת הפרך הרבה יותר קשה מלשבת וללמוד, והיינו מורעבים מאד הרבה יותר ממה שרעבים ביום התענית, ובכל זאת עבדנו, כי לא היה ברירה, עכ"פ יש להאדם כוחות, וצריך רק להתאמץ קצת יותר, וכדאי להתאמץ במסירות נפש, כדי שלא נתפוס הטפל של התענית ונעזוב העיקר כמו שלמדנו עכשיו.

יו"ל ע"י מערכת אוצר יונה - 659-6062 (845)

פאר דייע אלע וואס געפונען זיך מהוץ לעיר
און די זומער וואכען הבעל"ט

צו באקומען דעם גיליון וועכנטליך שיקא א אי-מעיל צו

YIDEL425@gmail.com